

De wenende Herdingh

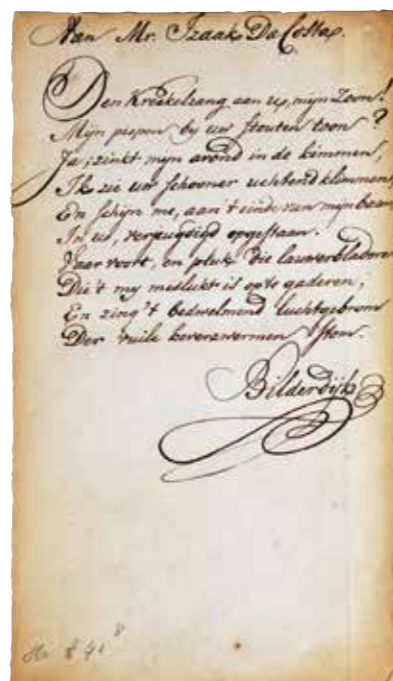
In de jaren twintig van de negentiende eeuw begon Bilderdijk zich steeds meer op de stellen als een reactionaire cultuurcriticus. Hij wist een klein groepje bewonderaars om zich heen te verzamelen, maar kwam maatschappelijk gezien steeds meer in een isolement terecht. Wie hem ook afvielen, Herdingh niet. Hij werd opgenomen in de kring van Bilderdijks intimi. Dat blijkt wel uit een verslag van Willem de Clercq, die in 1822 door Bilderdijks discipel Isaïc da Costa werd meegenomen naar Leiden. Daar ontmoette hij Herdingh, volgens De Clercq een man met een 'uitmuntend hart'. Nadat hij hem de uitgeverij had getoond en hem zelfs een blad had laten drukken, nam hij hem mee naar Bilderdijk.

Het onderhoud was 'geestrijk en aangenaam'. Tijdens het diner bracht Bilderdijk een hartverwarmende en gevoelvolle toast in dichtvorm uit aan het adres van Da Costa, waarin hij hem toesprak als zijn vriend, kwekeling en zoon. In 1818 was Bilderdijks zoon Julius overleden, die even oud was als Da Costa; Herdingh had de bundel *Ter nagedachtenis van Julius Willem Bilderdijk* (1818) uitgegeven. Dat is de context van Bilderdijks toast. Volgens De Clercq was de aandoening tussen de 'vurig beminrenden jongling' en de 'diep gevoelenden Grijsaard' groot.

Portret van Isaïc da Costa met buste van Bilderdijk. Collectie UBL/Werkgroep Bilderdijk.

Handschrift van Bilderdijk met gedicht voor Isaïc da Costa. Collectie UBL/Werkgroep Bilderdijk.

Iedereen was ontroerd, en Herdingh 'weende als een kind'. De rest van het gezelschap keek overigens enigszins neer op de uitgever, die, zoals De Clercq's woorden blijkt, geen intellectueel was. Hij vroeg zich af of Herdingh Bilderdijks verzen wel begrepen had. Maar Bilderdijk waardeerde hem om zijn trouw en vriendschap.

Een jaar later trad Herdingh op als uitgever van Da Costa's *Bezwaren tegen den geest der eeuw*, nadat hij al eerder diens *Poëzy* (1821-1822) in twee delen had uitgegeven. De *Bezwaren* kwamen begin augustus 1823 van zijn pers. Herdingh had Bilderdijk van tevoren om advies gevraagd, omdat hij geschrokken was van de inhoud, maar de dichter had hem gerustgesteld. De *Bezwaren* riepen, zoals Herdingh verwacht had, veel weerstand op. De oplage van vijfhonderd exemplaren was desondanks – of juist daardoor – binnen de kortste keren uitverkocht, zodat er enkele herdrukken uitkwamen. In 1824 volgde Da Costa's werk *De Sadduceën*. Achteraf had Herdingh spijt van de uitgaven, omdat hij als uitgever veel 'onaangenaamheden' te lijden had gehad. In 1824 gaf hij aan geen behoefte te voelen een volgend werk van Da Costa te publiceren, en dat deed hij ook niet.

Toenemende irritaties

Was Bilderdijk aanvankelijk nog positief gestemd, uiteindelijk raakte ook Herdingh uit de gratie. 'Wat

Herdingh betreft, de man is niet anders, en dit is inderdaad lastig,' schreef hij in augustus 1823 aan Da Costa. Daarmee doelde hij op diens traagheid. Steeds weer klaagden Bilderdijk en Da Costa over zijn gebrek aan voortvarendheid. Maar Bilderdijk voegde eraan toe dat men hem dat graag wilde vergeven 'aan zijn goed hart en goeden wil'. Een jaar later was zijn toon minder vergevingsgezind. Herdingh was 'geen man, om in eenige volhandigheid te zijn'. Dat weet hij aan diens zwakke hoofd en gestel.

Inderdaad kampte Herdingh in deze jaren regelmatig met gezondheidsklachten. Zo liet hij Bilderdijk in 1824 weten: 'Na dat ik de laatste reis by UEd. geweest ben, ben ik hand over hand erger geworden, zoodat ik wel eens 14 dagen het bed heb gehouden. Zonder middelen daartoe, heb ik dagen na elkander in een geweldig zweet gelegen en bevinde my heden, schoon nog niet tot vorige krachten, toch beter dan ik my gedurende een paar jaar bevonden heb.' Een paar maanden later heette het in een brief van Bilderdijk aan Da Costa: 'Van Herdingh heb ik nog niets ontvangen. De man sukkel. Zijne overmatige volbloedigheid, belet de circulatie in de ingewanden, en van de hypo-chondrische verstoppingen, die men met geneesmiddelen vergroot. Ik heb hem het paardrijden aangeraden, dat in zulke gevallen een heilzame schudding en dreuning geeft.' Het is niet bekend of Herdingh dat advies heeft opgevolgd. Zijn gezondheid is een terugkerend motief in de briefwisseling Bilderdijk-Da Costa.

Intussen was Herdingh de enige die zijn werk nog wilde uitgeven, aldus Bilderdijk: 'Opkomende schrikt het af uit vrees voor te rug te gaan: gevestigde willen de onaangenaamheden niet afwachten die er meê verbonden zijn. – Ware ik jong, ik zette zelf eene drukkerij op en gaf tevens uit, maar om 't handjenvol graans dat ik nog te malen mocht hebben, is geen molen te bouwen, als Cats zegt.'

Gaandeweg ontstonden er meer irritaties. In 1827, toen Bilderdijk naar Haarlem verhuisde, gaf Herdingh diens *Afscheid aan Leyden* uit. Maar eenmaal in Haarlem aangekomen, had de dichter geen goed woord meer voor hem over. Volgens

Spotprent op Bilderdijk, die met een domper het vuur der Verlichting tracht te doven. Het onderschrift luidt: 'Ik wenschte dat deze Fakkel u den kop verplette, oude gek. Vive de verlichting, uw vriend Jubelhond. Amsterdam 1820'. Collectie UBL/Werkgroep Bilderdijk.

Klooststeeg 14 in Leiden, het pand waar de firma L. Herdingh en Zoon van Vincent Herdingh gevestigd was. Foto door Rudolphous, 3 februari 2010 (gemaakt voor Wikipedia).

Bilderdijk op zijn doodsbed, 1831, door Gerrit Jan Michaëlis. Bilderdijk-kamer Academiegebouw Leiden.

Bilderdijkkamer online

In 2021 opende de virtuele Bilderdijkkamer in het Leidse Academiegebouw haar deuren. Via onderstaande link kunt u zelf een kijkje nemen, meer lezen over Bilderdijks leven en schrijverschap en de hoogtepunten uit de Leidse Bilderdijk-collectie van de UBL bekijken: <https://thingsthattalk.net/en/zone/bilderdijk>.

Bilderdijk had de boekverkoper alle schaamte verloren: 'Nu onderdaags nog heeft hy een openbaren diefstal aan my begaan, wat door een Boekhandelaar aangemerkt is, die uit dezen hoofde zwaarigheid maakte om het in een nieuw uit te geven bondel te plaatsen. Ik hou hem thands tot alles wat slecht is in staat, en hoop nooit meer iets van hem te hooren of te zien.' En in 1828 liet Herdingh Bilderdijk weten dat deze hem nog 127 gulden verschuldigd was, waarvan de dichter zich niets kon herinneren. Tegenover Tydeman uitte Bilderdijk zijn frustraties over Herdingh, die hem 'te kort doet, besteelt, en zonder eer of goede trouw jegens mij handelt', omdat hij een boek van Bilderdijk niet had teruggestuurd, waarop Herdingh aangaf zich miskend te voelen.

Het einde

Nu de oude Bilderdijk de Sleutelstad vaarwel had gezegd, verwaterde het contact met zijn uitgever. Bilderdijks gezondheid en die van zijn vrouw lieten steeds meer te wensen over. In zijn correspondentie komt Herdinghs naam vrijwel niet meer voor. Bilderdijk overleed op 18 december 1831 in Haarlem.

Dankzij de student Gerrit van de Linde, de latere Schoolmeester, weten we dat Herdingh zeer getroffen was door Bilderdijks dood.

Toen hij diens firma drie dagen na Bilderdijks overlijden bezocht om te praten over de uitgave van de *Studenten-almanak*, trof hij 'den geëgereerden en beschonken Herdingh' aan in een 'bijna volslagen geestverbijstering over de dood des Eenigen'. Voor de vuist weg reciteerde Herdingh een versje, dat hij naar eigen zeggen vele jaren eerder in diens bijzijn had gedicht:

Bilderdijk
Acht goud slijk;
Kent zijn rang,
Stort zijn zang;
Draagt zijn lot:
Bouwt op God!

Dat bewijst dat Herdingh zijn achting voor Bilderdijk niet had verloren. Herdingh zou de bewonderde dichter spoedig in het graf volgen. Na een 'langdurige ongesteldheid' overleed hij op 20 januari 1835, op 48-jarige leeftijd. Zijn laatste rustplaats vond hij op de Leidse begraafplaats Groenesteeg.

¹ Dit artikel is een licht gewijzigde versie van mijn eerder verschenen "'Herdingh is geen bloot koopman". Een auteur-uitgever-relatie in de negentiende eeuw', in: Wim van Anrooij e.a. (red.), *Om het boek. Cultuurhistorische bespiegelingen over boeken en mensen*. Hilversum: Uitgeverij Verloren, 2020, p. 205-212. Daar zijn ook de uitvoerige literatuurverwijzingen te vinden en de verantwoording van de geciteerde brieven.

